

MELANHOLIJA UMBRIČNIH OSCILACIJA: NALIČJE ŽIVOTA

**(Laš Sobi Kristensen: *Akustične senke*, preveo sa norveškog Marko Vuković,
Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2018)**

Izabrane pesme norveškog pesnika Laša Sobija Kristensena, u prevodu Marka Vukovića, obuhvataju selekciju pesama iz 22 zbirke izašle u periodu od četrdeset godina (1976–2016). Ovaj jubilarni zahvat omogućava nam panoramsko posmatranje poetike pisca gde se kao dominantne izdvajaju teme koje obuhvataju binarnu opoziciju luminiscentnog i umбриčnog (mračnog), razne oblike parodije i groteske, simbolički jezik, onirističke impulse, telo, prostor, teskobu, promišljanje fenomena vremena, zvuk (akustiku), ekopoetiku, destrukciju kao način postojanja i stilsku metamorfozičnost.

Kontrapunkt svetla i mraka zapravo je ontička igra svetlosti i mraka u psihi sopstva. Iako je nekad u prvom planu opis zaslepljenosti od belog (snega) (pesma „Mart“), razorno svojstvo sunca koje „kida zavoje s pejzaža“ („Maj“) ili preteći odblesak svetla sa makaza („Leto“), lirski subjekat se oseća spokojno u sferi senke („Više marim za senke“). Semiosfera ovog pesničkog predmeta odgovara melanholičnom senzibilitetu prisutnom u zbirkama *Vesterolen* (1989), *Oronulo nebo* (1998), *Pesme i kamenje* (2003), *Tovar* (2016). Ključ za razumevanje slikanja nemoći pevajućeg „ja“ nalazi se u njegovom pozicioniranju na periferiju, marginu. Odatle Kristensen može da bude (auto)ironičan, sarkastičan, da donkihотовski smešta turistu na magarca („Turista“), da bude ciničan prema savršenoj i sterilnoj norveškoj uređenosti („Norveška molitva“), da satirično peva o latentnom norveškom imperijalizmu u svesti mediokriteta („Kvartet, oglas, potraga“).

Na drugom polu ove angažovane poetike nalazi se pesnički izraz zasićen simbolima, u kojima dominiraju konotirajuća značenja ptice, meseca i vetra. Ptica kao slika duše i oslobađanja tela, projekcija intelektualnih funkcija, entitet je koji ostavlja trag u vetru, upisuje se u nevidljivo („Između“). Sam vetar u sebi paradoksalno nosi značenja rasute sigurnosti, podseća na mleko, majčinski princip („Domaći zadatak I“), on je rasplet u *fadeout*-u zbrkanih emocija („Posle karnevala“). Podsvesno je lučno vezano za figuru meseca, izvora koji osvetljava tugu u luna-parku („Trag I“).

U semantičkoj partituri Laša Sobija Kristensena riba je neodvojiva od nadrealnih prostora plovidbe nebom i ulaska u intimne prostore snevanja („Sećanje na jedno drugo leto“). Krug koji čine riba, srce sopstva i ptica ukazuje na autorovu potrebu za slobodom i stalnim kretanjem. Žedna ptica je u srcu lirskog subjekta („Trag I“), a samo ranjeno srce se smisao-no dodiruje sa ribom, zarobljenom u čaši vode („Fragment sna I“). Onirički plan Kristense-

nove poezije je izrazito entropičan, a to možemo da vidimo u smeni slika koje pokazuju automatizam besmisla („Fragment sna II“), materijalizaciji snova (njihovim presovanjem („Ručni rad“) ili prenošenjem („Samopouzdan“)). Čežnja za snevanjem bez snova je posledica instinktivne potrebe subjekta da se pronade emotivna ravnoteža.

Odnos psihe i tela upravo se prelama u srcu i ide između denotacije i konotacijâ ovog pojma. Ono je jedan od mogućih svetova u Kristensenovoj poetici, sa svojom geometrijom („Linije“), orkestracijom („Fragment u avgustu“), raskršćima („Talog“), sigurnošću gnezda („Anatomija“). Čitavo telo je pounutrenje spoljašnjeg, pretećeg sveta, koji se sabija u naslov pesme, u „Vrisak“: „reči prekoračuju brzinu / na crvenoj autostradi grla // rampa usta se podiže.“ Iako ritamski osećamo haiku u ova tri stiha, raspoređena u dve strofe, vidimo zapravo da sopstvo ostaje bez daha, da se ekstremno pobuđeno sopstvo otima i sabija u krik. Figura tela se značenjski opalizuje i postaje umetnički prostor mesto intervencije, nastanka instalacije, što možemo videti u istoimenoj pesmi: „on raseca / svoj ud / žiletom, polako i / hirurški, jednim pokretom, od / korena ka vrhu, izvrće / meso i prilepljuje tanku, skoro / providnu kožicu / za unutrašnju stranu butina // dobro došli na moj ručni rad / moju destruktivnu umetnost“. Omaž Marselu Dišanu i njegovom dadaističkom reliktu, redimejdu „Fontana“ (pisoar), u završnici pesme ukazuje na autorov fokus na stazis umetnosti koji je zakočen, zamro.

Senke, linije koje se gube u praznom prostoru, beživotne ruševine, predstavljaju depresivni enterijer u kome se slika sopstvo. Morfologija Kristensenove alegoreze života nudi više slikovitih opcija gde se život opisuje kao hod po žici („Hodač po žici“), svojevrsna neutešna akrobacija („Priznanje akrobate“), nastasijevićevska ulovljenost („Riblji ručak“), hod po nigdini („On koji je tražio svoju prošlost“), izvođenje kaznenog udarca („Penal“), kao neprekidan strah od samoće („Mali zapis na nadgrobniku“).

Vreme je prostor teskobe za lirski subjekt. Četvrta dimenzija je neodvojiva od vode, od isticanja („Mađioničar“), zaborava („Božji ručni sat“), za nju se vezuje figura ogledala („Krug“) na čijem se fonu nalaze heraklitovski impulsi: „jer ništa se ne ponavlja / i sve je drugačije / naši pokreti, naš svakodnevni balet, naši / životi, razapeti između lepote i / haosa, ni ogledalo, ni sećanje / nije trajno, voda će teći kroz tvoje / vreme, (...) // ništa se ne ponavlja, / ništa se ne ponavlja / a sve je tako isto“.

Sivilo senki metaforično se preliva u sivilo emocija. Melanholično utrnuće svoje refleks dobija u beživotnom enterijeru sa antropomorfizovanim stolovima i stolicama („Kafe“), ono se očitava u mentalnim prazninama („Raport II“), kroz padanje u životnoj jeseni („Godišnje doba“), sjedinjavanjem sa kišom, sa suzama („Želim da budem ona plaha kiša“). Snaga Kristensenovog pesničkog izraza leži u slikanju nemoći, dekadencije („Travu noge bole“), pesimizma („I osmeh je teško nositi“). U depresivnim pritiscima dolazi do opredmećenja bipolarnosti ličnosti: „gde je došlo vreme / a sve ostalo nije / i gde niko nije svoj / jedno oko se smeje / drugo oko plače“ („Koreografija sastanka“).

Akustika ovakvog psihičkog pejzaža ima karakter eha. Sopstveni duh se nalazi kao jedini zvuk („Između 1–4“). Jedinka se u svojoj usamljenosti fokusira na pucketanje prstiju („Poslednji Mohikanac“). Simbol vetra zadobija zvučnu dimenziju, a orkestracija se nalazi

u registrima neartikulisanih zvukova („Mostovi“). Mučnina se vezuje za nemost i bezvučnosti („akustična senka“). Auditivnu vizualizaciju pesnik često koristi da bi uzburkao emotivnu partituru poetskog teksta: „I vetar na mostovima Vesterolena izvodi / koncert pod vedrim nebom / za gudače i duvače / za timpane i drombulje: / džez u januaru / polku u aprilu / menuete u maju / simfonije u septembru / i bluz, bluz u oktobru“ („Vetrovi Vesterolena“). Bluz je potcrtan jer je tuga lajtmotivsko osećanje čitavog Kristensenovog opusa.

Ekopoetičke ehoe, impulse, možemo da osetimo u ranom stvaralaštvu Laša Sobija Kristensena u obliku pesama sa performativima opominjanja: „Na dnu mora / leže otrovna burad: / naša garancija. // (...) // Reci hobotnici / da je ostala bez posla“ („Otrovna burad“). Priroda je u čitavoj poetici oslikavana kao povređeni entitet, koji tek kišom može da uzrađuje sopstvo koje peva („Ples kiše“), ali i da veliku većinu ljudi grubo tera od sebe („Vremenska prognoza“). Melanholične projekcije fokusirane su za zemlju, za blato („Mali čistač“, „Radionica snova“).

Fenomen destrukcije u Kristensenoj poetici funkcioniše između razaranja i nestvaranja. Autopoetička pesma „Bez povratka“ idejno je koncipirana oko stava da većina pesama biva nenapisana, jer jedna reč može da pokvari pesmu. Čovek je sam sebi destruktor, jer je senka egzekutor lirskog subjekta („Ovde, u dubokom mraku, stoji“). Nezadovoljstvo, frustriranost plasirani su preko angažovanog izraza („Norveška politika“), a sama smrt se ludistički posmatra („Žurka iznenađenja“).

Poeziju Laša Sobija Kristensena karakteriše jednostavnost, lakoća u izrazu u opreci sa težinom egzistencijalnog statusa lirskog subjekta. Metamorfozičnost je izraz vertikalnog kretanja bića, ona je oslobađanje, ili bar pokušaj da se to ostvari. Lirski subjekt se transformiše u ljubavno pismo („Ljubavno pismo“), krije se u crvenoj pulsirajućoj tišini („Uspomena na igru“), posmatra sa uzbuđenjem prometanje prašine u konje („Jutro“). Disocijacija pevajućeg bića, njegovo razlaganje i mimoilaženje slojeva je, zapravo, obrazovanje pukotine, međuprostora principa u sebi („Retko“). Zamena poetske „fokalizacije“ sa mačkom, vodećim znakom zbirke *Čovek za svoju mačku* (2000), omogućava svojevrсни eskapizam stešnjenom bivstvovanju. Raspetljavanje te enigme („Mačja zagonetka“) predstavlja jedan od zavodljivih ulaza u ovaj više nego kompleksno strukturisan izbor iz opusa Laša Sobija Kristensena.